

ערכה לניהול שיח ודיון בנושא זהותה המקצועית של המורה המכשירה על תפקידיה השונים

פיתוח תהליך למורות מכשירות

רכיב ההתנסות הקלינית מהווה ציר מרכזי במתווה החדש להכשרה להוראה (ודמני וענבר, 2020, פרק 5). בהתנסות זו למורות המכשירות את הסטודנטיות בשדה יש תפקיד משמעותי ומשפיע ביותר בלמידה של המורות ובעיצוב זהותן המקצועית (Orland-Barak & Wang, 2021). בערכה זו נרצה לעסוק בגישה ובתפיסה המקצועית של המורות המכשירות דרך בירור של הגדרת תפקידיהן.

במפגש הראשון תבררנה המורות המכשירות מהם המאפיינים החשובים בעיניהן להתנסות מיטבית עבור הסטודנטיות. לאחר מכן, מתוך הבנה כי למורה המכשירה יש תפקיד מרכזי בהכשרת הסטודנטיות ובהתנסות שלהן בשדה, נרצה להתמקד בהגדרת תפקידיה. נעשה זאת באמצעות הצצה לסקירת ספרות רחבת היקף המציגה שבעה ממדים בתפקידיה של המורה המכשירה. סקירה זו תשמש בסיס להתבוננות אישית של המורות המכשירות בתפקידיהן.

במפגש השני המשתתפות תבחנה את הגישות שבהן הן חונכות/מכשירות את הסטודנטיות בשדה. הן יעשו זאת באמצעות חשיפה לארבע גישות לחונכות המתוארות במאמרם של לילי אורלנד-ברק וג'יאן וונג. את המפגש תחתום רפלקציה אישית שתוכל לשמש גם בסיס למפגשי העמקה ולמידה נוספים.

- ערכה זו כוללת:**
- 1 | הצעה למתווה למידה בן שני מפגשים, כולל חומרי עזר, המתאים לשיח ולדיון עם מורות מכשירות המלוות סטודנטיות בהתנסות הקלינית בשדה החינוכי.
  - 2 | מאמר ערוך תוכן: "רכיבים של מורה מכשירה איכותית".
  - 3 | מאמר ערוך תוכן: "חונכות של פרחי הוראה במהלך הכשרתם: היבטים רעיוניים, מאפיינים ואתגרים לקראת רפורמה בהכשרת מורים".

למי מיועדת הערכה?

ערכה זו מתאימה לשיח ולדיון עם מורות מכשירות המלוות סטודנטיות בהתנסות הקלינית בשדה החינוכי.

מאת: ליאת אוליאל

עריכת לשון: נירית איטינגון

מכון מופ"ת, 2022

הצעה למתווה למידה: הגדרת תפקידן של המורות המכשירות וגיבוש תפיסת תפקידן

מטרת מתווה הלמידה: לסייע למורות המכשירות לברר ולגבש את גישתן ואת תפיסת תפקידן באמצעות בנייה של הגדרת התפקיד שלהן.

קהל היעד מורות מכשירות

חומרים נלווים

- שני מאמרים ערוכי תוכן
- כרטיסיות

מבנה המפגשים

- לקראת מפגש 1 – הכנה לקראת המפגש הראשון
- מפגש 1: 90 דקות
- חלק א: מאפייניה של התנסות מיטבית של סטודנטיות להוראה
- חלק ב: הגדרת תפקידה של המורה המכשירה
- לקראת מפגש 2 – הכנה לקראת המפגש השני
- מפגש 2: 90 דקות
- חלק ג: גישה ותפיסה מקצועית של המורה המכשירה
- חלק ד: רפלקציה על המהלך

לקראת המפגש - הכנה לקראת המפגש הראשון

כהכנה למפגש הראשון, חלקי למשתתפות את המאמר ערוך התוכן "רכיבים של מורה מכשירה איכותית". המשתתפות תקראנה את המאמר טרם המפגש.

המפגש הראשון

חלק א. התנסות מיטבית של סטודנטיות

לברר את האופן שבו כל אחת מהמורות המכשירות מגדירה מהי בעיניה התנסות מיטבית עבור הסטודנטיות להוראה.

- כרטיסייה מס' 1 - כרטיסיות כמספר המשתתפות
- כרטיסייה מס' 2 - כרטיסיות כמספר הקבוצות

חומרים
נלווים

מהלך המפגש

- ◆ חלקי את כרטיסייה מס' 1 למשתתפות.
- ◆ כל אחת מהמשתתפות תדרג את 20 ההיגדים שבטבלה. ההיגדים נלקחו מתוך מקבץ גדול של היגדים של מורות מכשירות אשר נתבקשו להעלות על הכתב את כלל המופעים להתנסות מיטבית, על סמך הניסיון המקצועי שלהן.
- ◆ לאחר הדירוג, המשתתפות תגלנה מהן בעיניהן התמות הבולטות בהתנסות מיטבית.

עבודה עצמית

- ◆ כל 3-4 משתתפות תחבורנה יחד לקבוצה קטנה.
- ◆ חלקי לכל קבוצה את כרטיסייה מס' 2, שבאמצעותה המשתתפות ידונו בשאלות אלה:
  - א. מה דומה ומה שונה בין התמות הבולטות אצלכן?
  - ב. האם יש תמה להתנסות מיטבית שחסרה בשאלון. אם כן, מהי, ומדוע היא חשובה?
  - ג. האם תוכלו לבחור יחד את התמה החשובה ביותר להתנסות מיטבית?
  - ד. האם התנסות בשלבי הגיל השונים (גן/בית ספר יסודי/בית ספר על-יסודי) משפיעה על התמות הבולטות?
  - ה. האם בשלבים שונים של ההתנסות משתנה חשיבותן של תמות שונות?

עבודה בקבוצות
קטנות

כל קבוצה תשתף במליאה בסעיף אחד מכלל הסעיפים שעלו בדיון הקבוצתי.

עבודה במליאה

חלק ב. הגדרת תפקידיה של המורה המכשירה

לאחר גיבוש המאפיינים של התנסות מיטבית של סטודנטיות להוראה, נרצה ללמוד על מקומה של המורה המכשירה במארג זה, באמצעות גיבוש ההגדרה של תפקידיה.

חומרים
נלווים

- כרטיסייה מס' 3 – כרטיסיות כמספר המשתתפות
- כרטיסייה מס' 4 – כרטיסיות כמספר הקבוצות
- מאמר ערוך תוכן: "רכיבים של מורה מכשירה איכותית". עותקים כמספר המשתתפות

מהלך המפגש

המאמר ערוך התוכן מתבסס על סקירת ספרות עכשווית המהווה אוסף של 70 מאמרים בין-לאומיים המתמקדים ברכיבים בעבודתן של מורות מכשירות איכותיות. על בסיס הממצאים שנאספו כותחה טיפולוגיה בת שבעה ממדים לתפקידיה של המורה המכשירה. המאמר הערוך כולל הסבר על כל אחד משבעת הממדים.

♦ לאחר שהמשתתפות קראו את המאמר הערוך הכנה למפגש, הן תקראנה אותו כעת ברפרוף, ותסמנה בו משפטים חשובים בעיניהן.

עבודה עצמית

נהלי דיון בין המשתתפות על בסיס המשפטים שהן סימנו.

עבודה במליאה

- ♦ חלקי למשתתפות את כרטיסייה מס' 3.
- ♦ כל אחת מהמשתתפות תרשום את כלל הפעולות שהיא עושה כמורה מכשירה כדי לקדם את ההתנסות המיטבית של הסטודנטיות. חשוב שהפעולות תהינה שונות זו מזו.
- ♦ המשתתפות תנסחנה את המטרה שלשמה הן מבצעות כל פעולה.

עבודה אישית

כל שתי משתתפות תחבורנה יחד לזוג ותשתפנה זו את זו בטבלה שלהן.

עבודה בזוגות

כעת נרצה ליצור אינטגרציה בין הידע הקיים במחקר על אודות תפקידיהן של המורות המכשירות לבין הברור האישי שעשו המורות המכשירות עצמן.

עבודה אישית

- ← חלקי למשתתפות את כרטיסייה מס' 4.
- א. כל אחת מהמשתתפות תמפה את הפעולות שכתבה בתוך טבלת הממדים שבכרטיסייה מס' 4.
  - ב. כל משתתפת תכתוב באותה הכרטיסייה מהו הממד שהיא חזקה בו, מהו הממד שהייתה רוצה לטפח, מהו הממד שפחות רלוונטי לתפקידיה, ואם יש ממד שאינו מופיע ויש להוסיפו. אם יש ממד כזה, היא תרשום תחתיו את הפעולות שהיא מבצעת וקשורות בו.

בתום העבודה האישית, כל משתתפת תשתף בסעיף אחד לבחירתה מתוך עבודתה האישית.

לקראת המפגש - הכנה לקראת המפגש השני

הכנה למפגש הבא, חלקי למשתתפות את המאמר ערוך התוכן "חונכות של פרחי הוראה במהלך הכשרתם: היבטים רעיוניים, מאפיינים ואתגרים לקראת רפורמה בהכשרת מורים".

מבנה המפגש השני

חלק ג. גישה ותפיסה מקצועית של המורה המכשירה

לברר מהן הגישה והתפיסה המקצועית שלאורן כל מורה מכשירה חונכת את הסטודנטיות שלה.

רציונל

חלק זה יעסוק בבירור הגישה שבה המורות המכשירות חונכות את הסטודנטיות שלהן בעת התנסותן בשדה. הנחת היסוד היא שהאופן שבו המורות המכשירות מגדירות את תפקידן מלמד על הגישה שבה הן חונכות את הסטודנטיות.

לצורך בירור זה ניחשף להמשגה שעשו אורלנד-ברק ווונג במאמרם (Orland-Barak & Wang, 2021), ובו מתוארות ארבע גישות תאורטיות לחונכות בהכשרת מורים:

1. גישת חונכות כצמיחה אישית
2. גישת חונכות כלמידה מצבית
3. גישת חונכות המתמקדת בפרקטיקות ליבה
4. גישת חונכות טרנספורמטיבית ביקורתית

- מאמר ערוך תוכן: "חונכות של פרחי הוראה במהלך הכשרתם: היבטים רעיוניים, מאפיינים ואתגרים לקראת רפורמה בהכשרת מורים" – עותקים כמספר המשתתפות (המאמר חולק למשתתפות בתום המפגש הקודם).
- כרטיסייה מס' 5: מפת הגישות לחונכות (בגודל A3) – כרטיסיות כמספר הקבוצות (בכל קבוצה 4 משתתפות).
- כרטיסייה מס' 6: גישות חונכות – כרטיסיות כמספר המשתתפות.

חומרים נלווים

מהלך המפגש

- ◆ המשתתפות תתחלקנה לקבוצות קטנות בנות 4 משתתפות.
- ◆ חלקי לכל קבוצה את כרטיסייה מס' 5: מפת הגישות לחונכות (בגודל A3).
- ◆ מפת הגישות לחונכות היא כלי להעמקת ההבנה של הגישות השונות לחונכות של סטודנטיות. המפה ממחישה את המתחים הקיימים בין היתרונות של הגישה לבין האתגרים שהיא מציבה, ובכך מאפשרת להתבונן בתמונת המצב המלאה.

עבודה ברביעיות

אופן מילוי המפה

- ◆ כל רביעייה תעסוק בשתי גישות חונכות: זוג אחד ייצג את גישה א, וזוג אחר ייצג את גישה ב.
- ◆ בכל אחד מצידי המפה יש לרשום גישה אחת לחונכות. במלבן שלידה יש לרשום אסוציאציות העולות בהקשר של גישה זו.
- ◆ עבור כל גישה יש לרשום את יתרונותיה (בחלק העליון של המפה) ואת האתגרים שלה (בחלק התחתון של המפה).
- ◆ אותו התהליך יתבצע גם עבור הגישה השנייה.

- ◆ כל זוג יתחלף עם זוג אחר, שעבד על שתי גישות שונות.
- ◆ בזוגות החדשים שנוצרו, כל זוג יציג את המפה שלו.

עבודה ברביעיות

- א. חלקי לכל המשתתפות את כרטיסייה מס' 6.
- ב. המשימה היא בירור אישי של כל משתתפת בדבר הגישה שבה היא חונכת את הסטודנטיות.

עבודה אישית

- דיון בין כל המשתתפות במליאה בשאלות אלה:
- ◆ מהי הגישה הדומיננטית של כל אחת מהמשתתפות? צרו מיפוי קבוצתי.
- ◆ האם יש מצבים שבהם אתן פועלות לפי גישה שאינה הגישה הדומיננטית? אם כן, באילו מצבים, ומדוע?
- ◆ מה נדרש מאיתנו כדי לטפח גישת חונכות אחרת?

עבודה במליאה

חלק ד. רפלקציה על המהלך

בחינה של תהליך הלמידה במהלך כבסיס לבניית תוכנית עבודה אישית.

- כרטיסייה מס' 7 – כרטיסיות כמספר המשתתפות.

חומרים
נלווים

מהלך המפגש

- ◆ חלקי את כרטיסייה מס' 7 למשתתפות.
- ◆ המשתתפות תערכנה רפלקציה אישית על המהלך: שאלות ומחשבות שעלו בהן, משהו חדש שלמדו על עצמן, משהו שמאתגר את תפקידן כמורות מכשירות, ידע ו/או מיומנויות החסרים להן בתפקידן ותובנות שהן לוקחות איתן להמשך תפקידן זה.

עבודה עצמית

המשתתפות תשתפנה במליאה בסעיף אחד שתבחרנה מתוך כלל הסעיפים.

עבודה במליאה

← הערה

מתוך תפיסה של התפתחות מקצועית שעליה להתקיים לאורך כל השנים (Life Long Learning), ניתן לערוך בהמשך סדרה של מפגשים שיעסקו בבניית תוכנית עבודה אישית לכל מורה מכשירה, על סמך הנקודות לשיפור והחוסרים שהיא העלתה ברפלקציה האישית שכתבה.